

בדיחה ושמירה

„אמרת לי: אם לא תצאי מיד, אני נוסע למישראל“

היונים חוזרות הביתה

היונים חוזרות הביתה לדרגור, אומרת האימרה האנגלית. זה קורה גם ליונים הפרלמנטריות שלי — היוזמות שעוררתי בכנסת, ושהשארתי אחריי כשפרשתי מבית המחוקקים. המוגנים ברכב ציבורי הם אחת היונים האלה, שחזרו עתה לשוכך. יונה אחרת היא הגורת הבטיחות.

לחמתי במשך שנים להנהגת חובת החגירה של חגורות הבטיחות, לא רק בכבישים בניעורניים אלא גם בעירוניים. מה ההבדל בין שני סוגי הכבישים? פעם נהגה רחל אשתי כלילה במוסטאנג שהיה לנו. זה היה ליליגשם, ובפינה השוכה בשכונת פלורנטיין הגיחה מונית מרחוב צרירי, עלתה על מכוניתנו מאחור ודחפה אותה אל פינה של בית.

רחל הייתה חגורה, ועל כן, תחת להיזרק דרך השימשה הקירמית, נותרה לה רק צלקת קטנה כפניה. לולא חגורת הבטיחות, הייתה זקוקה לפנים חרשות.

חמישה שריתחבורה דחו את תביעתי. זה היה חוסר-אחריות משוער מצידם.

עכשיו העלו שני חברייכנסת — אוריאל לין ורב בן-מאיר — את ההצעה מחדש. שוב בא שריתחבורה, חיים קורפור, והציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. בפיו הייתה הטענה האידיוטית שהציבור אינו יכול לעמוד בגזירה זו. אדם הטוען זאת מתאים להיות מנהל-סניף של חרות, אך לא שר במדינה מודרנית.

הפעם אורה הכנסת עזו, ובניגוד לדרישת השר, העכירה את ההצעה לוועדה. שלוש רב שוכך, ציפורה נחמרת.

בדיחה שכזאת

אומרים לי שיוצאי-מארוקו בארץ השתגעו מרוב התלהבות מול הישגי הנבחרת המארוקאית במכסיקו. בעימות בין מארוקו ופולין, אמר לי אחר, „עלול היה להישפך דם בארץ“.

זה הזכיר לי בדיחה עגומה שסיפר לי פעם פלסטיני, מפעילי אשׁף:

בבית-קפה קטן במחנה-הפליטים שאתילא בבירות ישבו שני פליטים זקנים, אחד שגורש מרמלה ואחד שגורש מלוד.

„שמעתי?“, שאל הפליט מלוד, „בשבע שנים שאתילא קטטה גדולה בין יהודי רמלה ויהודי לוד?“

„מי ניצח?“, שאל הפליט מרמלה.

„מה זאת אומרת, מי ניצח?“, השיב חברו, „מובן מאליו שהיהודים שלנו, מלוד!“

אבי המישפחה

ליבי עם רפאל רקנאטי. ולא רק מפני שיש לי כבוד טיבועי לאדם העומד על דעתו והמשיב מילחמה ששרה, מרחב להיכנע לרעת המימטר. ולא רק מפני שטוענת רחל אשתי — מפני שאבי היה פעם נקאי פרטי, בעל בנק קטן בעיר-ישיבה בגרמניה, כמו אביו של רקנאטי בראשית דרכו.

ולא רק מפני שאחד הרקנאטים — שכחתי איזה מהם — היה פעם חבר שלי באצׁל.

ולא רק מפני שיש משהו מרענן באיש-עסקים המדבר על „כבוד“ ו„שם טוב“ ו„מישפחה“, והמכריז: „אני אבי המישפחה!“ אלא בגלל סיבה עקרונית.

אם רוצים להעניש את רקנאטי ועמיתיו, יש להעמיד אותם למישפט. אמנון זיכרונר דרש זאת, עוד בראשית השערוריה, מעל עמודי השבועון הזה.

מינוי ועדת-החקירה היה התחכמות, שנועדה למנוע את הצורך הזה. אבל הצורך קיים. אם מישרו — ויהיה מנהל-בנק או ראש שבׁכ או ראשי-משלה — חשוד בעבירה פלילית, יש להגיש נגדו כתב-אישום, להעמידו למישפט ולהעניק לו את זכות-ההתנגדות לפי כל הכללים המקובלים במדינת-חוק.

רפאל רקנאטי אמר בטלוויזיה שהוא רוצה בכך. זה מגיע לו. ואשר לבנק עצמו — אראו. אם זהו בנק פרטי, יש להגיש לבעליו לנהל אותו כרצונם, במסגרת החוק. אם זהו בנק ציבורי, הוא צריך להיות שייך לציבור.

ממשלת-ישראל חוששת מׁ פני הלאמת הבנקים. אך אם יש צורך בחברה המודרנית להכפיף את הבנקים לשילטון הציבור — כי או זהו הפיתרון הנכון.

אבל אי-אפשר להתחמק מכך, ולהעמיד פנים כאילו הבנקים הם עסקים פרטיים, ובאותה העת לתבוע מהם להתנהג-כאילו היו גופים ממשלתיים.

בישראל נהוג מזמן מיסטר יחיד-בימו: קאפיטליזם של רווחים וסוציאליזם של הפסדים. כשמרוויחים, מרוויחים המעטים. כשמפסידים, מפסידים כולנו. מין יצור-לאיים מזור.

פרשת רקנאטי צמחה בתוך שטח-ההפקר הזה. רפאל רקנאטי הטיח אתגר בפני הציבור והממשלה. למעשה אמר לפוליטיקאים: הפסיקו לקשקש. תחליטו מה אתם רוצים. אני מצטרף לררישה זו.

רקנאטי

אחרי חצות, כשיררתי מן ההקרנה, עדיין המום, מצאתי את המכונית מסונדלת. היא לא חנתה על המדרכה, ולא ליד תחנת אוטובוס, ולא במעבר-חציה. המקום לא היה חוקי, מפני שהיה בפינת דרך צדדית שוממה, אך המכונית לא הפריעה לאיש, ובוודאי לא בשעת ערב מאוחרת, כשסביבה זו שוממה.

מכיוון שכמה דקות לפני כן שמעתי את דבריו של איש-סׁ קשיש, לא יכולתי שלא לחשוב על אנשים, הממלאים רק פקודות, שתפקידם הוא למרר את חיי זולתם והנהנים מכך הנאה סאריסטית. בייחוד כשהם יודעים שכל בעלי המכוניות ברחוב זה נמצאים בכניין וצופים בשואה.

חשבתי גם מחשבות מסוימות על צׁיץ, שבא לראשית ההצגה, הצטלם, זכה בכריכת המארז (מנהל המסיון) ולא חיכה לסוף. לא אפרט מה חשבתי עליו בדיוק.

אורי אבנרי

למחרת היום חזרתי להצגה. ביקשתי מידר לשלם עבורי את הקנס ולסדר את שחרור המכונית ממכשיר-העניינים. הוא שילם בשעה 10.30 בבוקר. כאשר יצאתי מן ההצגה, המום והרוס, בשעה 3 אחרי-הצהריים, הייתה המכונית עדיין נעולה.

הייתי תשוש מדי מכדי לטפל כזה. ביקשתי את ידידי לברר מה קרה. בשעה 16.30 — שש שעות אחרי התשלום — הוסרו הסנדרלים. זה היה בניגוד להוראות, אבל הייתה לבעליה-העסק החוצפה להדביק למכונית פתק המטיף לי מוסר בנוסח: „הנך חונה בטשח אסור על פי חוק. חנייתך במקום זה גורמת למיטרד ומקשה על התנועה השוטפת בעיר.“ זה היה פשוט שקר. אבל אני מניח כי המסנדרל הראשי של צׁיץ, בעל הזיכיון, צריך למלא את מיכסת הקורבנות היומית, כדי שהעסק יהיה כראי לו. המבצעים ממלאים רק פקודות.

נוסעת נחמדה

זה קרה לי השבוע. נכנסתי למונית — והיא היתה ממוגנת אוויר. הייתה שמח. שמח כריבוע.

ראשית, מפני שזה היה יום חם מאוד. שנית, מפני שבמשך עשר שנות כהונתי בכנסת זה היה אחד השיגעונות שלי. דיברתי על כך עשרות פעמים מעל הדוכן. תבעתי לחייב את בעלי כל האוטובוסים והמוניות להתקין מזגני אוויר, ולשחרר את כל מזגני-האוויר למכוניות — ציבוריות ופרטיות — ממש וממכס. אמרתי שבאקלים של ארצנו, מזגני האוויר אינו בגדר מותרות. זהו אביזר ביטחוני ממדרגה ראשונה. כי החום מקשה את החושים, גורם לעצבנות ולהתנהגות תוקפנית, וממילא לתאונות.

עכשיו הוכנסו המזגנים לאוטובוסים, והחל בדרג 1984 חייבות כל המוניות במזגנים.

אם תרמתי לכך תרומה כלשהי — אני שמח. מכיוון שהיינו רגועים, יכולנו — הנהג ואני — לשוחח בניהותה. דיברנו, כמובן, על מחירי-הנסיעה. כמו כל נהגי המוניות שנסעתי עימם לאחונה — התלונן גם נהג זה על מחירי-הנסיעה המנוכחים.

כדוגמה הביא לי ימקרה: שלושה נערים עצרו אותי ונסעו לבית-החפר שלהם. הוא הקשיב לשיחתם, ואחד מהם הסביר לשני: „היום אני לא אקנה ארטיק, ובמקום זה אני נוסע בטכסי.“ אם שלושה נערים מתחלקים במחירי-הנסיעה, אין היא עולה להם יותר מאשר הנסיעה באוטובוס.

„כשהייתי ילד, לא נסעתי בספיישל לבית-הספר!“ אמר הנהג. גם אני לא. רכבתי על אופניים.

נגלל המחירים, טען הנהג, רבים מן הנהגים אינם עוברים ביום. הם לוקחים את המישפחה לשפת-הים. כראי להם יותר לעבוד בערב, כשהתעריף גבוה יותר. מיוס-כך קשה כליכך להשיג בתל-אביב מונית ברוב שעות היום.

ואשר לסיכוני המיקצוע — הנהג סיפר לי שלא מכבר עצרה אותו נערה נחמדה, וביקשה לנסוע לתחנת-דרג. בדרך אמרה: „או שאתה נותן לי עכשיו 50 שקל, או שאני אטלפן לאשתך ואגיד לה שניסית להתעסק איתי!“ במונית יש שלט קטן המודיע על של הנהג ומיספיר-הטלפון שלו.

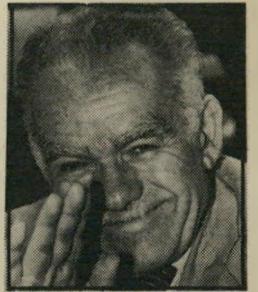
„מה עשיתי?“ שאלתי בסקרנות.

שאלו אותי מה רעתי על הפועתו של יצחק שמיר בתוכנית מוקד. לפני שבוע.

תחת תשובה באה לי הכריחה על ניכסון.

על ניכסון נאמר שבבוא יומו להיאסף אל אבותיו, יקברו אותו בין וושינגטון והבארון פוך נכחה-אוזן.

על גׁרׁגׁ וושינגטון נאמר כי לא היה מסוגל לאמר דברי-שקר. על קארל פרידריך הירונימוס האציל לבית מינכהאוזן (שנפטר, אגב, שנתיים אחרי וושינגטון) נאמר כי לא היה מסוגל להגיד דברי-אמת.

שמיר

ואילו ריצׁארד ניכסון אינו יודע את ההבדל.

פולנים בבתי יהודים

אחד הפרקים המרתקים ביותר של הסרט שואה צולם בעיירה פולנית, הסמוכה למחנה-השמדה.

כל הבתים במרכז העיירה היו שייכים פעם ליהודים. עכשיו גרים כהם פולנים — אותם הפולנים שגרו או בכיתות עלובות „ליד השרותים“.

המראיין דיבר איתם כפתח בתיהם, ליד הרלתות שעור יש בהן קישוטי מגן-דוד.

הפולנים זוכרים היטב את היהודים אשר להם היו שייכים הבתים האלה. הם זוכרים את יענקלביץ, סוחר-הבדים, ואת לוי, בעל המכולת. יענקלביץ היה איש תרבותי מאוד. לוי היה איש טוב-לב. הפולנים מרברים עליהם (לפחות בדיעבד) בידידות, כמעט בחיבה.

האם אין זה מטריד אותם שהם גרים בבתים שנבנו על-ידי אחרים, שאחרים גרו בהם?

לא. לגמרי לא. מה הם אשמים? הרי לא הם הרגו את היהודים. הם בכלל לא היו מעורבים. הגרמנים לקחו את היהודים, והשמירו אותם. אז היה עצוב מאוד. אבל הבתים נותרו יריקים, והיה זה אך טיבועי להיכנס אליהם.

נזכרתי בחלק זה של הסרט, כאשר ראיתי השבוע בטלוויזיה את הכתבה המצויינת של עמוס כרמלי על עיירה יהודית. ישראלים טובים גרים בבתים שנבנו על-ידי ערבים, ושהערבים גרו בהם. האם זה מפריע להם? האם זה מטריד אותם?

בניגוד ליהודים באותה עיירה פולנית, הערבים של עיירה לא נעלמו. הם לא עלו כעשן. הם סתם גורשו מן הכפר, וממשיכים לחיות במדינת-ישראל, במרחק של כמה קילומטרים מבתיהם, בשולי ארמנם שגלוקה בהם.

(איך היא נלקחה? החוק הסמיך את הממשלה להפקיע את נכסיהם של „נפקדים“. אבל ערבים אלה לא היו מעולם נפקדים. הרי הם לא יצאו מעולם משטח ישראל. כאן יש התחכמות טיפוסית. לפי החוק, מי שנמצא במזרע ישראל, שנתן לו את הארץ „נפקד“. אם נשאר בישראל, הוא „נפקד נוכח“ כרין כל נפקד אחר. ארמנתו מופקעת. וחוק הוא חוק. בית-המישפט. הפועל על פי החוק, אישר את ההפקעה.)

היהודים, הגרים בבתים אלה, הם ישראלים טובים, בעלי-מצפון, אמנים ואנשי-רוח, ביניהם אנשי-משאל מובהקים הוול-כים לכל הפגנות שלום עכשיו. הם עוררו כי בחילה פיסית.

אחר אומר שעככל אין לו עסק עם הערבים. זה לא העניין שלו. לו יש עסק רק עם מינהל-מקרקעי-ישראל, שנתן לו את הבית.

ובכלל, הרי הערבים ירו על היהודים. כך אמר פלמׁחניק ותיק. שומו שמיים. ב־1948 היתה מילחמה — מילחמה טוטאלית על השליטון בארץ. הערבים ירו ביהודים והיהודים ירו בערבים.

לפי ההגיון לרשם הזה צריכים לגרש את הערבים מכל המרחב השמי. בוודאי יש לגרש את השיעים מלבנון ואת המצרים ממצרים. גם להם היתה החוצפה לירות כנו.)

אני מנסה לנחש: איך מרגיש אדם הגר בבית ערבי יפה, האוכל ושותה בו ועושה בו אהבה, וכותב בו שירים והמצייר בו תמונות, ביודעו שבמרחק של קילומטר או שניים גר האיש שאביו בנה את הבית הזה?

איש מרגיש האיש היושב תחת תאנתו — בידעו שזוהי תאנתו של אדם אחר, שלו ושל אביו ושל סבו שנטע אותה?

איני יודע את מי אני מתעב יותר — את אותם אנשי עיירה-הסבורים שיש בכלל לסלק את פליטי עיירה-האיוור הזה, או אותם שהם ליברלים ובעלי-מצפון, המבקשים לתת לערבים להתחבר לרשם המים והחשמל במקום שבו התנחלו. הרי הערבים האלה הם טובים, כך אומר לנו הׁכ סוציאליסטי-הומאניסטי, קיבוצניק בעלי-מצפון. הם בכלל לא רוצים לחזור לבתים שלהם ולאדמה שלהם. הם רק רוצים קצת מים וחשמל.

מי שרוצה לדעת מדוע פשט השמאל את הרגל, מדוע הריקבון אוכל כל ככל פה, ומדוע רבים וטובים במדינה פשוט אינם מאמינים בו — שילך לעיירה. שם ימצא את התשובה.

ממלאים רק פקודות

ראיתי את שואה בשני חלקים — ארבע וחצי שעות בערב, חמש וחצי שעות למחרת היום לפני-הצהריים. ההקרנה נערכה במוסיואון תל-אביב, בשדרות המלך שלמה, וצׁיץ היה שם, כמובן. הגעתי לערב באיחור. לא רציתי להפסיד אף דקה אחת. כל מקומות-ההנהגה בסביבה היו תפוסים. מצאתי מקום, הזנתי ומיחרתי פנימה.